

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Meditationum evangelicarum pars secunda, hoc est:
Solida, ad discendam & exercendam, ex evangeliis tam
dominicalibus quam festivalibus Christi & sui-ipsius
notitiam, informatio**

Creide, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Exegesis

[urn:nbn:de:bsz:31-126164](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-126164)

Novo testamento, in primis in prælecto Evangelio, ubi nobis miseræ speculum proponitur, in homine obfesso, quem diabolus ita perdiderat, ut surdus, mutus, & ut Mathæus addit, c. 12. v. 22. cæcus esset. Sed Christus Servator expellit diabolum per digitum Dei, & restituit hunc hominem, ut sensibus suis uti potuerit, quos satanæ trulentia corruerat.

David delincatur, quod fuerit fortissimus robore, vir bellicosus, & intelligens rem, vir pulcher. & Dominus cum eo, Pl. 18. Hæc omnia in Christo in gradu excellentiori reperiuntur, est enim Dominus fortis, & heros, Dominus heros in prælio. Psalm. 24. v. 8.

David leonem & ursum percussit, & ovem ex ore eorum liberavit, 1. Sam. 17. v. 35. Christus diabolum, qui circum, velut le rugiens invasit, 1. Petr. 5. v. 8. eumque non modo sæpe expulit, ubi quem expresserat, Act. 10. v. 38. sed arma quoque ejus abstulit, in quibus confidebat, ut ipse testatur in Evangelio. Ut nos quoque metu ejus soluti simus, si victoriam ejus, per passionem, mortem, resurrectionem & ascensionem nobis partam, vera fide apprehendamus, omnia enim possumus, in eo, qui nos confortat, Christo. Phil. 4. v. 13.

David intelligens erat in omnibus rebus: Christus similiter, Col. 2. v. 3. Psalm. 147. v. 5.

David erat pulcher: Sic & Christus. Psalm. 45. v. 3.

Cum Davide erat Dominus: In Christo nota plenitudo divinitatis habitat σωματικῶς, & corporaliter. Col. 2. v. 9.

Agnoscamus proinde Christum, ut Prophetam illum, quem Deus per Moysen mittere promissit, Deut. 18. v. 15. qui cum in fi-

nem in mundum venit, ἵνα λύσῃ ut dissolvat opera diaboli. 1. Joh. 3. v. 8.

Sicut autem David malam mercedem reportavit: Saulus enim lancea missa, percussurus erat eum, & confixurus cum pariete: Sic etiam Servator noster, ob præclarum in obfesso patratum miraculum, varias calumnias sustinere coactus fuit, quasi commercium cum diabolo haberet, & per Beelzebub principem diabolorum ejusmodi miracula patraret. Quæ blasphemiam haud secus ac lanceæ & sagittæ cor ejus vulnerunt, gladii enim fulgentes sunt filii hominum, dentes eorum hastæ & sagittæ: & lingua eorum, gladius acutus. Psalm. 57. v. 5.

Sed ad ipsum Evangelium nos accingemus, tractaturi ex illo:

- I. Ἀνθρωπολογίαν, sive noticiam nostri.
- II. Χριστολογίαν, sive noticiam Christi.

J. J.

Exegesis.

Sicut Christus suos aquilis comparat, Mat. 24. v. 28. quæ acie oculorum pollent, Job. 39. v. 32. Ita hodierna Dominica Oculi, indigemus oculis aquilinis, quo caute ambulemus, Eph. 5. v. 15. & generis humani hostem hæreditarium observare possimus, ne nos infestet, spiritualiter, aut corporaliter. Ita enim μεθοδεύειν suas occultare callet; ut non ante animadvertamus eas, quam nos in retia sua pertraxerit, unde vocatur serpens directus, & serpens tortuosus, Eccl. 27. 1.

Utriusque exemplum habemus in Evangelio nostro: Corporaliter obsederat diabolus miserum illum hominem, quem surdum mutum, & cæcum reddiderat. Spiritualiter vero calumniatores Phariseos, & scribas, qui hoc miraculum Principi dæmoniorum, Beelzebub adscribunt, Christumque calumni-

lumniantur, quod commercium cum diabolo habeat, ut sponte sua ille, jussu Christi, ex obsessis migret. Hæc nefanda erat calumnia, à diabolo orta, qui quidem obsessum reliquerat, at Scribas & Phariseos spiritualiter occupaverat, ut calumniando sibi ministrarent: *mentiri enim & calumniari, & inficiari* diabolo, ejusque organis familiaria sunt, unde κατ' ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων: ab initio ille appellatur. Joh. 8. v. 44.

Nos hinc ansam capimus, ad *notitiam nostri* perdiscendam, quando contemplamur:

I. *Diaboli obsessionem*, qua adhuc hodie homines infestat:

1. *Corporaliter*, quando permissu Dei homines occupat, eorumque organis ad libitum suum abutitur, ut loquantur, & quidem præter voluntatem, quod nefas est, & faciunt, quod abominandum est, in quos, quasi in cloacam diabolus omnem peccatorum colluviem congerit, ut voluntatem suam inviti expedire teneantur. Talis est obsessus hic in Evangelio nostro, cui præcipuos sensus diabolus obstruxerat ut iis uti non posset. Simile exemplum habuimus ante octiduum in filia mulieris Cananæ. Vide plura obsessorum exempla, Matt. 8. v. 28. Marc. 5. 4. Marc. 9. 21. Luc. 8. v. 2. 29. ex quibus truculentia satanæ satis apparet; ideoque non securi esse debemus, sed vigilare & orare, ne in tentationem incidamus. Mat. 26. v. 41.

2. *Spiritualiter*, quod hodie maxime familiare & frequens est. Corporaliter obsessorum exempla non adeo multa occurrunt ut in primitiva Ecclesia, hoc non inde est, ac si diabolus melior factus esset, contrarium enim apparet ex Apoc. 12. v. 12. Nec inde, quasi homines non adeo mali sint, ac olim fuerunt: quo enim magis mundi finis ap-

propinquat, eo nequiores evadunt, juxta illud, 2. Tim. 3. v. 2. Sed vera causa est, quia diabolus animadvertit, se plus efficere, quando homines spiritualiter, quam si corporaliter eos obsideat. Plerumque enim corporalis obsessio permittitur à Deo, in interitum carnis, ut Spiritus salvus sit, in die Domini Jesu, 1. Cor. 5. 5. Quin regnum satanæ hoc ipso quasi imminuitur; quod si enim alii ejusmodi miseræ speculum intuentur, prohibentur, ne nimium extollantur, 2. Cor. 12. v. 8. imo, dum truculentiam satanæ agnoscunt, hoc ipso, ad ipsi diligentius resistendum excitantur. Jacob. 4. 7. 1. Petr. 5. v. 5.

Hic probate, mi Christiane, utrum, te inficio, fortassis à diabolo obsessus sis?

Diabolus habet regnum valde abstrusum, ut multi ejus subditi sint qui se Dei filios arbitrantur: & contra multi sint filii Dei, qui ob tentationes pro obsessis habentur. Propterea accurato hic judicio opus est, ne saltemur, ut incolæ Insulæ Melitæ, Act. 28, 3. 6.

Præcipua obsessorum indicia sunt

1. *In consuetudine linguarum peritia*, quale exemplum Philippus Melancthon recenset, de muliere, quæ literas nescierit, expedite tamen Græce & Latine locuta fuerit, quod procul dubio diaboli opera factum, qui ex obsessis loquitur. Matth. 8. v. 28.

2. *Notata locutionis differentia*, qua vox diaboli & ocelli discerni potest, ut rixam quasi observare possis, quale exemplum Simon Pauli refert.

3. *Rerum mirabilium & abstrusarum notitia*, quæ deprehensa in puella spiritum Pythonem habente, Act. 16. v. 16.

Interdum diabolus obsessis se conspiciendum præbet specie alicujus animalis vel insecti, apparens ut cuculus, corvus, canis, caper, vel ut aranea, musca, fucus &c.

Im-

Imprimis hoc diligenter observandum venit, an ejusmodi homines ad preces instigati, faciles sint, aut vi adigi debeant.

Ex quo satis apparet, non omnes eos, pro obsessis habendos, qui à Melancholia graviore infestati, adeo sæpe sæviunt, ut catenis constringendi illi sint. Affectus spleneticus idem efficere potest, ut in multis expertum, qui tamen tandem per Deigratiam, alloquio verbi divini assiduo, & Ecclesie publica intercessione restituti sunt.

Interea deplorandum est, spiritualem diaboli obsessionem hodie eo magis invaluisse, ut multi à diabolo avaritiæ, ut Judas, Matth. 26. v. 15. aut diabolo scortationis ut David, 2. Sam. 11. v. 4. aut diabolo ebrietatis, ut Jabel, 2. Reg. 9. v. 30. aut alio modo seducantur. Huic linguam constringit, ut mutus sic loqui justitiam, Psalm. 57. v. 2. illi oculos, ut in tenebris ambulet, & palpet, sicut cæci parietem, Esa. 59. v. 10. Isti aures, ut nolit audire verbum Dei, Jer. 6. v. 10.

Cum hisce homuncionibus multo periculosius se res habet, quam cum corporaliter obsessis: hi enim sciunt se obsessos esse, illi minus, sed diabolus ducit eos de iniquitate ad iniquitatem, Rom. 6. v. 19. usque dum in lacum sulphuris & ignis præcipitet, Act. 21. v. 8. Propterea assiduis precibus muniamus, iisque resistamus diabolo, Eph. 6. v. 18. Assidue quoque ad audiendum verbum Dei, in templum nos conferamus, ut in speculo hoc nos conspiciamus, & quod Christianos minus decet, in tempore abrogemus, & in novitate vitæ ambulemus, Rom. 6. v. 4. quo sic agamus, quæ Deo placeant, & cum Ecclesia oremus:

Protektor alme Ecclesie
Opem fer omni tempore:
Cunctis malis nos libera,
Per sanctiora vulnera.

Beschirmer Herr der Christenheit/
Dein Hulf allzeit sey uns bereit:
Hilf uns Herr Gott aus aller Noth/
Durch dein heilig fünf Wunden roth.

II. *Diaboli ejectionem.* Cum enim obsessus Christo adduceretur, misericordia ejus affectus, expellit diabolus: propterea stupebant omnes turbæ & dicebant: Nunquid hic est filius David? Pharisei autem audientes dixerunt: Hic non ejicit demones, nisi in Beelzebub, principe demoniorum. Matth. 12. v. seqq.

Hoc Christus ex propria potestate fecit: Apostoli vero in nomine ejus, ut ipsi fatentur, Luc. 10. v. 17. sicut & Paulus in ejusdem nomine spiritum Pythonem ex ancilla Philippis expulit, Act. 16. v. 16.

In Papatu variis Ceremoniis, utpote, aqua, sale, cereis consecratis, & id generis aliis superstitiosis rebus utuntur ad diabolos expellendos, sed tenui cum successu: hoc enim genus demoniorum non ejicitur, nisi precatione & jejunio, ut Christus ipse ait, Matth. 17. v. 21.

Quid Exorcistis tempore Pauli contigerit, luculenter recensetur, Act. 19. v. 13. & seqq.

Sic mirum non foret, si adhuc hodie diabolus temerariis illis Exorcistis similem persolveret mercedem: sed ille valde astutus est, und läßt sich manchmal austreiben / verba sunt Lutheri: Wann er wil / auch von einem bösen Buben / unter diesen bleibt er doch unausgetrieben / sondern bestrickt eben damit die Leute desto stärker mit Abgöt-

götterey und Aberglauben / daß sie unbedachtſamer Weiſe hinein plumpen / und ſprechen: Obie wohnet Gott / da ſiehet und greiſt man die Wunder und Zeichen / dann ſie können das nicht faſſen / daß es der Teufel eben darum thut / die Leute zu betriegen und zu verſuchen / dencken auch nicht / daß uns Chriſtus ſolches alles zuvor geſagt / und gar treulich dafür gewarnet hat. Haftenus Lutherus.

Hæc reapse ita ſe habent. Ideo cum aliquando Monachi multi, in ſplendida, ut vocant, proceſſione vexillis, cereis & hymnis obſeſtum accederent, diabolum expulſuri: Diabolus ſonora voce exclamabat: O popule meus, quid feci tibi?

Hic examina te, mi Chriſtiane! utrum hoſce laudum ſuarum buccinatores, qui neſcio quos diabolos exterminari ſe proſitentur, admiratus ſis, eorumque ſuperſtitioſis adminiculis fidem adhiberis?

Hoc intendit diabolus, cum ad nutum horum ceſſiſſe ſe ſimulat, ut homines in ſuperſtitionem, quæ regno ſuo amplificando inſervit, abducere poſſit. Sed Auguſt. Confeſſio talia media neſcit, in ſcriptura quoque neq; mandatum, neq; promiſſio invenitur, quibus niti hac in parte queamus. Sed quod in primitiva Eccleſia factum, id ad dona miraculoſa pertinet, quæ nunc in Eccleſia plantata deſierunt.

Quod ſi vero obſeſſi nobis hodie offeruntur, media illa adhibemus, quæ Chriſtus ordinavit, nempe *pœnitentiam & orationem*, quibus non paucos liberatos eſſe, multis exemplis probare poſſemus, ſi inſtituti ratio permitteret.

Sed quid multis? Nonne multi diaboli ab Evangelicis hodie expelluntur?

Multi obſeſſi ſunt diabolo avaritiæ, qui quando ex concionibus audiunt, avaros

non habere hæreditatem in regno Dei & Chriſti, Eph. 5. v. 2. per Dei gratiam liberantur, ut in poſterum non amplius in Mammona fiduciam ponant: ſed in Deo vivo, 1. Tim. 6. v. 17. quia noverunt, hoc optimum eſſe lucrum, 1. Tim. 6. v. 6.

Alii diabolo ebrietatis, calumniarum, & ſcortationis obſeſſi ſunt, qui itidem liberantur, quando audiunt quod neque ebriofis, neque ſcortatores neque maledici regnum Dei poſſeſſuri ſint, 1. Cor. 6. v. 10. Imo eadem opera ad ſobrietatem, Rom. 13. v. ult. *ἐὺλογίαν*, Exod. 20. 7. Phil. 4. v. 8 Matth. 12. v. 36. & caſtitaſtem reducuntur. Heb. 13. v. 4. 1. Theſſ. 4. v. 4-5.

Et hoc de omnibus aliis peccatis intelligendum eſt. *Quot enim quis habet vitia, tot in corde habet Dæmonia*, ut Auguſtinus ait: Quando itaque peccata per conciones pœnitentiales expelluntur, Diaboli imperium ceſſat in iis, nec opus aliis ſuperſtitiſis adminiculis eſt, niſi verbo Dei & oratione, quæ media nobis Chriſtus, & Apoſtoli commendarunt, Eph. 6. v. 17.

Mitemus itaque Exorcistas illos, & gratias Deo habemus, quod nos ab illorum jugo liberarit. Interea nos mediis à Deo præſcriptis porro utemur, inſtaurantes ſpiritu lenitatis, qui delicto aliquo occupati ſunt, Gal. 6. v. 1. Hoc rectum in conſpectu Dei eſt. Jerem. 17. v. 16.

III. *Diaboli reverſionem.* Cum enim imundus ſpiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa quærens requiem, & non inveniens dicit &c.

Quæ verba de iis intelligenda ſunt, qui per pœnitentiam ſemel jugum diaboli excuſſerunt, & denuo carni frena laxant, & diabolo per peccata voluntaria morem gerunt: hi fenestraſt am ipſi aperiunt, ut aſſumptis ſeptem nequioribus ſpiritibus revertatur,

& de iniquitate ad iniquitatem eos deducit, quò discant malum, Jer. 13. v. 22. & iniquè agendo sese fatigent, Jer. 9. v. 5.

Hic te proba, mi Christiane, utrùm & ipse post Conversionem, in anteriora peccata ex destinato proposito relapsus, diabolo septemplici sodalicio comitato, revertendi ad te an- sam subministraveris?

Hoc à multis subindè fit, dum post confessionem & Sacrae Synaxeos usum, ubi vitam se emendaturos promiserunt, rursus post exiguum temporis intervallum ad ingenium redeunt, & sic Diabolo, ad se revertendi fores pandunt. De his rectè S. Petrus ait 2. ep. c. 2. v. 21. 22.

Domus elegans facilè habitatorem reperit: Sic & cor, Deum & verbum ejus nihili pendens, & preces negligens, peccatis prætereà contra conscientiam, sese contaminans pulchrum & commodum Satanae diverforium est, in quod ille cum gaudio divertit. Et quemadmodum militia Dux, ab hoste castello expulsus, si idem denuò occupet, multò firmioribus præfidiis custodit, quàm antea: sic & Satanas, si hominem, quem aliquamdiu relinquere coactus est, rursus invadit, assiantis septem spiritibus nequioribus, quàm ipse est, ibi habitat, & eum in perversum sensum trahit, ut frontem meretriciam acquirat, nolens amplius erubescere. Jer. 3. v. 3. sed peccata peccatis cumulet.

Hinc rectè Salomo: Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur, Prov. 5. v. 22. Quemadmodum enim restio funem ex fune nequit: Sic & impii, qui ex proposito peccant, semper funem funi jungunt, quo Satanas eosprehendit, eosque captivos tenet, ad voluntatem suam, 2. Tim. 2. v. ult. Sicuti le-

gimus de Delilâ, quod Simsonem diversis vicibus ligaverit, donec fortitudine amissâ, oculos simul amiserit, Jud. 16. v. 6. seqq. Sic constringit Diabolus hominem peccatorum laqueis, donec amissis oculis spiritualibus, peccatorum turpitudinem & iram Dei non conspiciat, & in barathrum aeternæ damnationis præcipitetur, ex quo nulla unquam redemptio. Psalm. 49. v. 15.

Quod si itaque vinculis peccatorum per Dei gratiam semel solutus fueris, per seriam pœnitentiam, cautius in posterum mercari disce, & operare salutem tuam cum timore & tremore. Phil. 2. v. 12. Ne denuò te capiat Diabolus, & ultima deteriora fiant prioribus. Attende, quid Paulus dicat, Hebr. 10. v. 26.

De Secundo.

TRansibimus nunc ad alteram partem, *ἡμετέρας*, sive nositiam Christi contemplaturi. Hic proponitur nobis in Evangelio præsentate:

I. *Tanquam Satanae exturbator.* Tanquam fortior enim supervenit Diabolo, vincit eum, & universa ejus arma abstulit, quibus ille confidebat.

Hoc Diabolus expertus est in deserto, ubi Dominum tentavit, Matth. 4. v. 1. In prædicatione Evangelii, quâ regnum ejus debilitavit, Matt. 9. v. 32. nec non in opere redemptionis, Rom. 4. v. 25. Hoc ipso adeò contritum est caput hujus fortis armati. Gen. 3. v. 15. ut ab ejus metu liberi longè vincere possimus, propter eum, qui delexit nos Rom. 8. v. 37. *Non debet timere hostem fortem, qui habet Dominum fortiozem*, ait Chrysostomus. Hòc nixi, cum Ecclesiâ canere possumus:

Nil ecce nostris viribus,

Mox ille nos prostravit:

At ille: Vis nostra nihil subjugat,

Vis citò vapulavit:

Na-
At